

รายงานการติดตามผล การกลับมาเปิดให้บริการสุขภาพช่องปาก (Reopening)  
ในระยะหลังการระบาดและเตรียมการเข้าสู่การเป็นโรคประจำถิ่นของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019  
เขตสุขภาพที่ ๕ (ประเด็นตรวจราชการฯ รอบที่ 2 /2565)

---

1. ผู้รายงาน

ทพญ.มนิธี ต่อเศวตพงศ์ ประธานคณะกรรมการฯ  
ทพญ.ดลฤดี แก้วสวาท เลขาธิการคณะกรรมการฯ  
คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการ สาขาสุขภาพช่องปาก เขตสุขภาพที่ 5

2. วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่

ปัญหา/สาเหตุ

อัตราการใช้บริการสุขภาพช่องปากของประชาชนทุกกลุ่มวัยในเขตสุขภาพที่ 5 ปีงบประมาณ 2564 เท่ากับร้อยละ 22.1 ลดลงอย่างชัดเจนมากถึงร้อยละ 11 เมื่อเทียบกับปี 2563 ซึ่งจะเห็นการลดลงอย่างชัดเจนในจังหวัดสมุทรสาคร (ลดลงร้อยละ 20) ในขณะที่ข้อมูลอัตราการใช้บริการสุขภาพช่องปากของประชาชนในระดับประเทศ ปีงบประมาณ 2564 ลดลงร้อยละ 7 เนื่องจากในช่วงเวลาที่พื้นที่มีการระบาดของโรคโควิด-19 หน่วยบริการเปิดให้บริการสุขภาพช่องปากเฉพาะกรณีฉุกเฉินหรือเร่งด่วน สถานศึกษาเปิดการเรียนการสอนแบบ online และทันตบุคลากรปรับตัวมีส่วนร่วมในการควบคุมป้องกันโรคโควิด-19

เหตุการณ์ทางพันธุกรรมหลายประเภท ก่อให้เกิดการฟุ้งกระจายของละอองฝอย ทำให้มีความเสี่ยงที่จะเกิดการติดเชื้อไวรัสโควิด-19 จึงมีการดเว้นเหตุการณ์ดังกล่าวในช่วงที่มีการระบาดในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีการปรับระบบบริการทันตกรรมตามแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยทั้งผู้ป่วยและผู้ให้บริการรักษา ผลสำรวจเดือนมีนาคม 2565 พบว่าโรงพยาบาลสังกัด สป.สธ. ในเขตสุขภาพที่ 5 มีจำนวนยูนิตทำฟันที่มีระบบระบายอากาศที่ดี อย่างน้อย 12 ACH 307 ตัว และเปิดให้บริการเหตุการณ์ที่มีการฟุ้งกระจาย 357 ตัว (ร้อยละ 73.9 ของจำนวนยูนิตทำฟันทั้งหมดในโรงพยาบาล) ในขณะที่ยูนิตทำฟันใน รพ.สต. มีเพียง 231 แห่งเท่านั้นที่ปรับปรุงการระบายอากาศแล้ว และเปิดให้บริการเหตุการณ์ที่มีการฟุ้งกระจาย 91 แห่ง (ร้อยละ 21.8 ของ รพ.สต. ในเขต 5 ที่มีทันตภิบาลประจำ)

แผน/กิจกรรมการแก้ไขปัญห

1. คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพช่องปาก ระดับจังหวัด สสจ. และ รพ.แม่ข่าย ติดตามและสื่อสารข้อมูลทางวิชาการ ส่งเสริมให้หน่วยบริการในเครือข่ายและทันตบุคลากร ปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติทางทันตกรรมวิถีใหม่ และมีการปรับปรุงระบบระบายอากาศภายในคลินิกทันตกรรมให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. รพ.แม่ข่าย จัดทำแผนพัฒนาคลินิกทันตกรรมในโรงพยาบาล รพ.สต. และหน่วยบริการปฐมภูมิ ที่สอดคล้องกับมาตรฐานบริการทันตกรรมวิถีใหม่ New normal และมีแผนการบำรุงรักษาเป็นระยะ
3. พัฒนาความรู้และทักษะของทันตบุคลากรที่ตอบรับกับการบริการทันตกรรมวิถีใหม่

## เป้าหมายการพัฒนา ปีงบประมาณ 2565

1. อัตราการใช้บริการสุขภาพช่องปากของประชาชน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30
2. อัตราร้อยละเด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการทันตกรรม ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30
3. จำนวนคลินิกทันตกรรมใน รพ.สต.ที่มีการปรับให้มีการระบายอากาศ อย่างน้อย 12 ACH และเปิดบริการงานฟุ้งกระจาย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 ของ รพ.สต.ที่มีทันตบุคลากรประจำ

### 3. ความก้าวหน้า/ผลการดำเนินงาน

#### ● อัตราการใช้บริการสุขภาพช่องปากของประชาชนรวมทุกกลุ่มวัย

ผลงาน 10เดือน(ต.ค.64-ก.ค.๖๕) ภาพรวมเขตสุขภาพที่ 5 ประชาชนได้รับการบริการสุขภาพช่องปาก ร้อยละ 18.0 ต่ำกว่าเป้าหมายระยะ 10 เดือน (ร้อยละ 25) แสดงว่าการจัดบริการสุขภาพช่องปากในเขตสุขภาพที่ ๕ ในระยะหลังการระบาดและเตรียมการเข้าสู่การเป็นโรคประจำถิ่นของโรคโควิด-19 กลับมาอยู่ในระดับประมาณ ร้อยละ 58.4 ของผลงาน 10 เดือน ปีงบประมาณ 2562 (ร้อยละ30.8) ก่อนการระบาด โดยจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ มีผลงานมากที่สุดในเขตและผ่านเกณฑ์เป้าหมาย 10 เดือน จังหวัดสมุทรสาคร, ราชบุรี, กาญจนบุรี, เพชรบุรี, นครปฐม, สุพรรณบุรี น่าจะดำเนินการได้ใกล้เคียงเป้าหมายเมื่อสิ้นปีงบประมาณ ถ้าสามารถ จัดบริการในเด็กวัยเรียนได้ตามแผน และจังหวัดสมุทรสงคราม ควรมีการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคของการเปิด บริการสุขภาพช่องปากทั้งในระดับ รพ. รพ.สต. และเพิ่มงานเชิงรุกในกลุ่มประชากรที่ยังไม่เข้าถึงบริการ

| จังหวัด           | จำนวนประชากรในเขต<br>รับผิดชอบ (คน) | ร้อยละของประชาชนที่ได้รับ<br>บริการสุขภาพช่องปาก<br>(ผลงาน workload) | เปรียบเทียบผลงาน<br>กับเป้าหมาย 10 เดือน<br>(ร้อยละ 25) |
|-------------------|-------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------|
| ราชบุรี           | 700,146                             | 19.8                                                                 |                                                         |
| กาญจนบุรี         | 646,799                             | 19.6                                                                 |                                                         |
| สุพรรณบุรี        | 631,465                             | 13.1                                                                 |                                                         |
| นครปฐม            | 790,475                             | 14.0                                                                 |                                                         |
| สมุทรสาคร         | 417,228                             | 23.9                                                                 |                                                         |
| สมุทรสงคราม       | 156,900                             | 9.4                                                                  |                                                         |
| เพชรบุรี          | 420,119                             | 16.0                                                                 |                                                         |
| ประจวบคีรีขันธ์   | 405,929                             | 26.9                                                                 |                                                         |
| รวมเขตสุขภาพที่ 5 | 4,169,061                           | 18.0                                                                 |                                                         |

● อัตราร้อยละเด็กอายุ 6-12 ปี ได้รับการทันตกรรม

| จังหวัด           | จำนวนเด็กอายุ 6-12 ปี ในเขต รับผิดชอบ (คน) | ร้อยละของเด็ก 6-12 ปี ได้รับการบริการทันตกรรม |                                   | เปรียบเทียบผลงานกับ เป้าหมาย 10 เดือน ร้อยละ 25 |
|-------------------|--------------------------------------------|-----------------------------------------------|-----------------------------------|-------------------------------------------------|
|                   |                                            | (ผลงาน workload)                              | (นับเฉพาะนักเรียน ในเขตรับผิดชอบ) |                                                 |
| ราชบุรี           | 54,750                                     | 17.4                                          | 23.1                              |                                                 |
| กาญจนบุรี         | 58,290                                     | 53.1                                          | 31.9                              |                                                 |
| สุพรรณบุรี        | 48,991                                     | 29.6                                          | 18.7                              |                                                 |
| นครปฐม            | 57,798                                     | 24.8                                          | 17.8                              |                                                 |
| สมุทรสาคร         | 34,687                                     | 44.4                                          | 29.2                              |                                                 |
| สมุทรสงคราม       | 10,237                                     | 23.2                                          | 15.0                              |                                                 |
| เพชรบุรี          | 30,668                                     | 36.4                                          | 31.9                              |                                                 |
| ประจวบคีรีขันธ์   | 34,638                                     | 41.1                                          | 31.0                              |                                                 |
| รวมเขตสุขภาพที่ 5 | 330,059                                    | 34.1                                          | 25.1                              |                                                 |

ผลงานจัดบริการทันตกรรมแก่เด็กวัยเรียน รอบ 10 เดือน (ต.ค.2564-ก.ค.๒๕๖๕) พบว่า ภาพรวมเขตสุขภาพที่ 5 เด็กวัยเรียนอายุ 6-12 ปี ได้รับการบริการทันตกรรมร้อยละ 25.1 เท่ากับเป้าหมายระยะ 10 เดือน (ร้อยละ 25) ต่ำกว่าผลงานภาพรวมระดับประเทศ (ร้อยละ 42.9) และพบว่าการจัดบริการสุขภาพช่องปากแก่เด็กวัยเรียน เขตสุขภาพที่ 5 ในระยะหลังการระบาดและเตรียมเข้าสู่การเป็นโรคประจำถิ่นของโรคโควิด-19 กลับมาอยู่ในระดับประมาณ ร้อยละ 50.7 ของผลงาน 10 เดือนปีงบประมาณ 2562 (ร้อยละ 49.5) โดย จังหวัดที่มีผลงานผ่านเกณฑ์เป้าหมาย 10 เดือน ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร และจังหวัดที่มีผลงานร้อยละ 17 - 24 ได้แก่ จังหวัดราชบุรี สุพรรณบุรี นครปฐม เนื่องจากเป็นจังหวัดที่แทบจะไม่ได้จัดบริการในช่วงปลายปีการศึกษา 2564 เพราะปิดโรงเรียนสอนแบบ online แต่คาดว่าจะดำเนินการได้ใกล้เคียงเป้าหมายร้อยละ 30 เมื่อสิ้นปีงบประมาณ จังหวัดสมุทรสงคราม จัดบริการทันตกรรมแก่เด็กวัยเรียนได้ ร้อยละ 15.0 ต่ำกว่าจังหวัดอื่นในเขต ควรติดตามเด็กวัยเรียนในเขตรับผิดชอบมารับบริการส่งเสริมป้องกันทันตกรรมที่จำเป็น โดยใช้ data exchange และเพิ่มงานเชิงรุกในสถานศึกษา

รูปแบบการจัดบริการสุขภาพช่องปากแก่เด็กนักเรียน มีทั้งบริการเชิงรุกและเชิงรับ บริการส่งเสริมสุขภาพช่องปากเชิงรุกที่โรงเรียน ได้แก่ ตรวจสุขภาพช่องปาก ให้คำแนะนำ ฝึกทักษะให้เด็กนักเรียนดูแลสุขภาพช่องปาก ทาฟลูออไรด์ โดย รพ.แม่ข่ายได้แบ่งโซนพื้นที่ของ รพ. และ รพ.สต.ที่มีทันตภิบาลประจำ ให้รับผิดชอบดูแลโรงเรียนทุกแห่งทุกสังกัดในเขตรับผิดชอบ สำหรับบริการเชิงรับ ส่วนมากจะเป็นการนำนักเรียนมารับบริการทันตกรรมที่จำเป็นในหน่วยบริการ (รพ./รพ.สต.ที่มีความพร้อม) เพื่อให้บริการเคลือบหลุมร่องฟัน อุดฟัน ขูดหินปูน ถอนฟัน และจะต้องได้รับความยินยอมเป็นเอกสารจากผู้ปกครอง ก่อนนำนักเรียนไปรับบริการ แต่ก็มีเครือข่ายบริการสุขภาพบางแห่งที่จัดบริการทันตกรรมที่โรงเรียน ซึ่งมีการจัดสถานที่และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เพื่อจัดการละอองฝอย

● จำนวน**ยูนิตทันตกรรมในโรงพยาบาล** และจำนวน**คลินิกทันตกรรมใน รพ.สต.ที่มีการปรับให้มี**  
การระบายอากาศ อย่างน้อย 12 ACH และเปิดบริการงานฟุ้งกระจาย

| จังหวัด           | ยูนิตทันตกรรม ใน รพ. |                                           |                                             | คลินิกทันตกรรม<br>ใน รพ.สต.ที่มีทันตภิบาลประจำ |                                                               |                                             |                                      |
|-------------------|----------------------|-------------------------------------------|---------------------------------------------|------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|---------------------------------------------|--------------------------------------|
|                   | ทั้งหมด<br>(ตัว)     | ปรับการ<br>ระบาย<br>อากาศแล้ว<br>(ร้อยละ) | เปิดบริการ<br>งานฟุ้ง<br>กระจาย<br>(ร้อยละ) | ทั้งหมด<br>(แห่ง)                              | ปรับการ<br>ระบายอากาศ<br>แล้ว +กำลัง<br>ดำเนินการ<br>(ร้อยละ) | เปิดบริการ<br>งานฟุ้ง<br>กระจาย<br>(ร้อยละ) | เปรียบเทียบ<br>เป้าหมาย<br>ร้อยละ 60 |
| ราชบุรี           | 85                   | 64.4                                      | 79.3                                        | 47                                             | 17.0                                                          | 27.7                                        |                                      |
| กาญจนบุรี         | 79                   | 78.5                                      | 78.5                                        | 90                                             | 26.7+12.2                                                     | 55.6                                        |                                      |
| สุพรรณบุรี        | 82                   | 76.8                                      | 78.0                                        | 88                                             | 43.2+36.4                                                     | 43.2                                        |                                      |
| นครปฐม            | 83                   | 69.9                                      | 80.7                                        | 63                                             | 93.7                                                          | 58.7                                        |                                      |
| สมุทรสาคร         | 51                   | 100.0                                     | 100.0                                       | 33                                             | 100.0                                                         | 100.0                                       |                                      |
| สมุทรสงคราม       | 17                   | 52.9                                      | 70.6                                        | 16                                             | 0.0                                                           | 0.0                                         |                                      |
| เพชรบุรี          | 41                   | 65.9                                      | 65.9                                        | 70                                             | 30.0+34.3                                                     | 30.0                                        |                                      |
| ประจวบคีรีขันธ์   | 54                   | 42.6                                      | 92.6                                        | 36                                             | 27.8                                                          | 100.0                                       |                                      |
| รวมเขตสุขภาพที่ 5 | 492                  | 70.7                                      | 81.3                                        | 443                                            | 58.7                                                          | 51.5                                        |                                      |

ด้านการปรับระบบการระบายอากาศ ในคลินิกทันตกรรม โรงพยาบาล และ รพ.สต. ให้ได้อย่างน้อย 12 ACH เพื่อควบคุมละอองฝอยจากหัตถการทันตกรรม พบว่า**คลินิกทันตกรรมในโรงพยาบาล เขตสุขภาพที่ ๕** ซึ่งมียูนิตทันตกรรมทั้งหมด 492 ตัว ปรับการระบายอากาศแล้วร้อยละ 70.7 เปิดให้บริการหัตถการทันตกรรมที่มีการฟุ้งกระจายได้ร้อยละ 81.3 โดยใช้มาตรการเสริมอื่นๆ เพื่อลดความเสี่ยงของการแพร่กระจายเชื้อจากละอองฝอย แต่พบว่ายูนิตทันตกรรมในโรงพยาบาล จ.ประจวบฯ และสมุทรสงคราม ได้รับการปรับการระบายอากาศ ต่ำกว่าร้อยละ 60 และจังหวัดเพชรบุรี ยูนิตทันตกรรมในโรงพยาบาล เปิดให้บริการหัตถการทันตกรรมที่มีการฟุ้งกระจายได้น้อยกว่าร้อยละ 70

**คลินิกทันตกรรมใน รพ.สต.ที่มีทันตภิบาลประจำ ในเขตสุขภาพที่ 5 จำนวน 443 แห่ง** (ร้อยละ 48.7 ของ รพ.สต.ทั้งหมด) **ปรับการระบายอากาศแล้วร้อยละ 43.6** อยู่ระหว่างการปรับปรุงร้อยละ 15.1 และ ยังไม่ได้รับการปรับปรุง ร้อยละ 41.3 รพ.สต.ที่มีทันตภิบาลประจำ **เปิดให้บริการหัตถการทันตกรรมที่มีการฟุ้งกระจายได้ 228 แห่ง (ร้อยละ 51.5)** รพ.สต.ที่ยังไม่มีความพร้อม 215 แห่ง (เช่น ยังไม่ได้ปรับปรุงห้อง/การระบายอากาศ ไม่มี motor suction ขาดผู้ช่วยงานทันตกรรมเมื่อให้บริการที่มีการฟุ้งกระจาย) เปิดให้บริการทันตกรรมพื้นฐาน คือ ตรวจสุขภาพช่องปาก ให้คำแนะนำ ฟลูออไรด์เฉพาะที่ ถอนฟัน และจ่ายยารักษา

#### 4. ปัญหา หรือความเสี่ยงต่อความสำเร็จของงาน

- **ข้อจำกัดของบริการสุขภาพช่องปากในโรงพยาบาล**

- ปัญหาขาดผู้ช่วยงานทันตกรรมข้างยูนิต เนื่องจากผู้ช่วยฯ มีภาระงานเพิ่มขึ้น เพื่อคัดกรองผู้ป่วย และจัดการทำสภาพแวดล้อมในคลินิกให้ปราศจากเชื้อ ก่อนให้บริการทันตกรรมในแต่ละเคส ตามแนวทางบริการทันตกรรม new normal และจำนวนผู้ป่วยที่มาขอรับบริการที่โรงพยาบาลเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลกระทบจาก รพ.สต. จัดบริการได้น้อยลง

- โครงสร้างคลินิกทันตกรรมในโรงพยาบาลบางแห่ง ไม่สามารถกันห้องแยก หรือรอกการก่อสร้าง/ย้าย การระบายอากาศไม่ถึง 12ACH แก้ไขปัญหาโดยใช้ ATK คัดกรองผู้ป่วยก่อนให้บริการทันตกรรมที่มีการฟุ้งกระจาย การจัดช่วงเวลาบริการทันตกรรมที่มีการฟุ้งกระจาย การเว้นระยะเวลาก่อนรักษาผู้ป่วยรายต่อไป ฯลฯ

- **ข้อจำกัดของบริการสุขภาพช่องปากใน รพ.สต.**

- รพ.สต.ที่มีทันตภิบาลประจำ ยังไม่มีความพร้อมเรื่องปรับปรุงห้องทันตกรรม การระบายอากาศ เนื่องจากขาดงบประมาณในการซ่อมยูนิตทันตกรรม การปรับปรุงระบบระบายอากาศ ไม่มี motor suction และไม่มียางผู้ช่วยงานทันตกรรม ทำให้มีข้อจำกัดในการควบคุมการติดเชื้อจากละอองฝอย

- การสนับสนุนอุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล เช่น N95 กาวันกันน้ำ และ ATK คัดกรองผู้ป่วยเคสที่จำเป็น ยังไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ให้บริการทันตกรรมใน รพ.สต. เพราะเปิดหัตถการฟุ้งกระจายเพิ่มขึ้น

- ความไม่ชัดเจนในการบริหารจัดการ รพ.สต.ที่จะถ่ายโอนไปองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลต่อแผนการขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อปรับปรุงคลินิกทันตกรรมใน รพ.สต.

- **ข้อจำกัดของบริการสุขภาพช่องปากแก่เด็กนักเรียน**

- ความกังวลของครูและผู้ปกครองเรื่องการติดเชื้อโรคโควิด-19 ต โดยเฉพาะกรณีที่มีการนำนักเรียนไปรับบริการที่หน่วยบริการ (รพ./รพ.สต.) และรับบริการประเภทอุดฟัน ถอนฟัน (หลายอำเภอยังไม่ทราบผลตอบรับจากผู้ปกครอง เนื่องจากเพิ่งเข้าไปตรวจสุขภาพช่องปากเด็กนักเรียน และยังไม่ได้ทำหนังสือขอความยินยอมจากผู้ปกครอง) โรงพยาบาลหลายแห่งใช้วิธีแจ้งผลตรวจสุขภาพช่องปากของนักเรียน ให้ผู้ปกครองพานักเรียนมารับบริการที่โรงพยาบาล ด้วยตนเอง

#### 5. นวัตกรรม/ตัวอย่างที่ดี

- นโยบายจังหวัด เปิดบริการทันตกรรมทุกหน่วยบริการที่มีทันตบุคลากร จ.สมุทรสาคร, จ.นครปฐม, จ.ประจวบฯ ส่งเสริมให้หน่วยบริการมีการปรับปรุงคลินิกทันตกรรม และใช้มาตรการเสริมอื่นๆ ช่วยจัดการละอองฝอย ลดความเสี่ยงในการแพร่กระจายเชื้อ

- ชุดบริการส่งเสริมป้องกันโรคในช่องปาก รวมอยู่ในระบบการเบิกจ่ายงบ PPB จังหวัดนครปฐม ส่งผลให้ครอบคลุมของบริการสุขภาพช่องปากเพิ่มขึ้น ในพื้นที่ที่ไม่มีทันตบุคลากรประจำ

- แผนจัดบริการทันตกรรมเด็กนักเรียนทั้งโรงเรียนแบบ complete case จ.เพชรบุรี อำเภอละ 1 โรงเรียน และหมุนเวียนโรงเรียนเป้าหมายทุกปีการศึกษา

- ตัวชี้วัด OKRs ตามนโยบายพัฒนา รพ. และ รพ.สต. ให้เป็นจุดคัดกรองสุขภาพ โรคเรื้อรัง มะเร็งที่พบบ่อย และผู้สูงอายุ (Health check point) จ.สมุทรสาคร ทำให้บริการสุขภาพช่องปากในกลุ่มผู้สูงอายุครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น

- การพัฒนาบริการทันตกรรมวิถีใหม่ เครือข่าย รพ.สามพราน

-

## 6. ปัจจัยความสำเร็จ

- นโยบายระดับจังหวัด หรือการจัดทำแนวทางจัดบริการทันตกรรมวิถีใหม่ ระดับจังหวัด เพื่อส่งเสริมให้หน่วยบริการมีการปรับปรุงคลินิกทันตกรรม และเพิ่มความมั่นใจให้หน่วยบริการเริ่มให้บริการทันตกรรม รวมทั้งการนิเทศกำกับติดตามระดับจังหวัด

- การสนับสนุนงบประมาณในการปรับปรุงคลินิกทันตกรรม ระบบระบายอากาศ และครุภัณฑ์ที่จำเป็น เช่น งบ Covid-19 , งบลงทุน , เงินบำรุงของหน่วยบริการ , งบค่าเสื่อม , เงินบริจาค เป็นต้น

- การสนับสนุนจากทันตแพทย์ สสจ. และ รพ. ที่มีประสบการณ์ ช่วยวางแผนปรับปรุงห้อง การระบายอากาศ แสวงหาแหล่งงบประมาณ และจัดหาครุภัณฑ์ที่จำเป็น รวมทั้งช่วยประสานศูนย์สนับสนุนบริการสุขภาพที่ 5 ให้วิศวกรมาช่วยสำรวจและให้คำแนะนำ เพื่อให้มีการระบายอากาศที่เหมาะสม

- การพัฒนาระบบบริการสุขภาพช่องปาก ตามแนวทางปฏิบัติการรักษาทางทันตกรรมวิถีใหม่ โดยมีการจัดการ 3S คือ

- ด้านบุคลากร (staff) ได้แก่ การพัฒนาความรู้ของทันตบุคลากรเรื่องการจัดบริการทันตกรรมวิถีใหม่, การจัดหาผู้ช่วยงานทันตกรรม โดยจ้างรายวัน/รายคาบ จิตอาสาในรพ.สต. ฝึกบุคลากรในรพ.สต.มาช่วยงาน เพื่อใช้ motor suction เมื่อ

- ด้านระบบ (system) ได้แก่ มีระบบการคัดกรองปัญหาสุขภาพช่องปากของผู้ป่วย ระบบขอนัดรับการรักษาทันตกรรมทางไกล การบริหารจัดการผู้เข้ารับบริการทันตกรรม จำนวนเหมาะสมตามประเภทบริการและแนวทางปฏิบัติทันตกรรมวิถีใหม่ เป็นต้น

- ด้านโครงสร้าง (structure) คือ มีการจัดการสถานที่ การจัดการละอองฝอย และการระบายอากาศภายในคลินิกทันตกรรม ลดความเสี่ยงต่อการติดเชื้อโรคโควิด-19 สามารถทำหัตถการทันตกรรมที่มีการฟุ้งกระจายของละอองฝอย เช่น อุดฟัน ชูดหินน้ำลาย ฯลฯ

- การสื่อสารข้อมูลที่ถูกต้อง สร้างความมั่นใจแก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ครู แกนนำประชาชน และผู้ปกครอง เกี่ยวกับการจัดบริการทันตกรรมวิถีใหม่

## 7. ข้อเสนอแนะของผู้นิเทศ

### 7.1 สำหรับพื้นที่

- รพ.แม่ข่าย ควรดูแลแนะนำ และสนับสนุนให้ รพ.สต.ที่มีทันตภิบาลประจำทุกแห่งเปิดให้บริการทันตกรรมพื้นฐาน ควบคู่ไปกับการปรับปรุงสถานที่ และช่วยดูแลและแนะนำมาตรการควบคุมละอองฝอยด้วยวิธีการต่างๆ ตามแนวทางปฏิบัติ (ประกาศกรมการแพทย์ วันที่ 1 มิ.ย.65) ปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพและความพร้อมของทรัพยากร รวมทั้งสนับสนุน วัสดุ เครื่องมือ อุปกรณ์ป้องกันแก่ operator ให้เพียงพอ

- สสจ. สสอ. และ CUP ร่วมกันประสานแหล่งทุน เพื่อปรับปรุงคลินิกทันตกรรม (การจัดทำแผนงบประมาณระดับ รพ.แม่ข่าย/อำเภอ หรือหาแหล่งทุนจากหน่วยงานต่างๆ ภาคท้องถิ่น เอกชน ประชาชน)

- ควรมีนโยบายระดับจังหวัดสนับสนุนให้มีผู้ช่วยงานช่างแก้ไขทันตกรรมใน รพ.สต. เช่น จ้างรายวัน รายคาบ เพื่อควบคุมการฟุ้งกระจายของละอองฝอยจากบริการทันตกรรม ลดการสัมผัสของผู้ให้บริการทันตกรรม และจัดการทำความสะอาดพื้นผิวบริเวณแวดล้อมให้ปราศจากเชื้อ

- ทันตแพทย์ รพ.แม่ข่าย กำกับติดตามความครอบคลุมของบริการรายกลุ่มวัยในภาพรวมอำเภอ ส่งเสริมให้ใช้ Data exchange ติดตามกลุ่มเป้าหมาย มารับบริการส่งเสริมป้องกันสุขภาพช่องปากที่จำเป็น โดยเฉพาะเด็กวัยเรียน เพื่อลดผลกระทบต่อสุขภาพช่องปากในช่วงวัยถัดไป

- สสจ. และ รพ.แม่ข่าย รวบรวมข้อกังวลของผู้ปกครองและครู มีการสื่อสารข้อมูลที่ต้องการกับทางฝ่ายการศึกษา สร้างความมั่นใจในการรับบริการส่งเสริมป้องกันทันตกรรม และการจัดกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียน

### 7.2 สำหรับเขตสุขภาพ

- กรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพช่องปาก เขตสุขภาพที่5 และ สสจ. จัดทำแผนพัฒนาผู้ช่วยงานทันตกรรม โดยขอสนับสนุนงบอุดหนุนจากเขตสุขภาพ และประสานหน่วยงานจัดอบรม

- เขตสุขภาพ/ส่วนกลาง ควรประกาศนโยบายพัฒนาคลินิกทันตกรรมใน รพ. รพ.สต. และประสานแหล่งทุนต่างๆ เพื่อสนับสนุนการปรับปรุงโครงสร้าง และการจัดการคุณภาพอากาศในคลินิกทันตกรรม

### 7.3 สำหรับส่วนกลาง

#### ข้อเสนอแนะต่อกรมวิชาการ

- กรมวิชาการควรสื่อสารสาธารณะข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับบริการทันตกรรมวิถีใหม่ เพื่อลดความกังวลของประชาชนและผู้ปกครอง สร้างความมั่นใจแก่ผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ รวมทั้งการสื่อสารระดับกระทรวง และประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

- กรมวิชาการติดตามประเด็นการถ่ายโอน รพ.สต. การพัฒนาบริการสุขภาพช่องปากในระบบสุขภาพปฐมภูมิ และสื่อสารสร้างความเข้าใจแก่หน่วยงานในพื้นที่

## 8. ประเด็นที่ควรกำกับติดตาม ในปีงบประมาณ 2566

ผลงานการจัดบริการสุขภาพช่องปาก ทั้ง %ความครอบคลุม และ workload รายกลุ่มวัย

การบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการเข้าถึงบริการสุขภาพช่องปาก

การพัฒนาบริการสุขภาพช่องปากระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ ในจังหวัด